

4. Керницький О.М. Освітнє середовище вищого навчального закладу як педагогічний феномен [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/kernskiy.pdf>.
5. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності: проект [наук. творч. колектив: О.В. Сухомлинська (наук. кер.) та ін.] // Шлях освіти. – 2000. – № 3. – С. 7–13.
6. Навколишнє середовище та його складові // Studopedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://studopedia.su/10_550_navkolishnie-seredovishta-yogo-skladovi.html.
7. Назаренко Г.А. Сучасні підходи до виховання культури демократії старшокласників [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pandia.org/text/79/502/47910-7.php.
8. Приходченко К.І. Середовищний підхід до навчання та виховання молоді / К.І. Приходченко // Шлях освіти. – 2010. – № 3. – С. 22–27.
9. Приходченко К.І. Підхід до організації навчально-виховного процесу з погляду середовища: теоретичний аспект / К.І. Приходченко // Педагогіка і психологія. – 2011. – № 3. – С. 17–31.
10. Радченко М.В. Середовищний підхід як інноваційна технологія навчання / М.В. Радченко // Теорія і практика природничого навчання школярів: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Чернігів, 23–24 квітня 2014 р.). – Ч., 2014. – С. 63–65.
11. Сорочинська В.С. Організація роботи соціального педагога: [Навчальний посібник] / В.С. Сорочинська. – К: Кондор, 2005. – 198 с.
12. Формування просоціальної поведінки учнів в умовах превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу [монографія] / [Кириченко В.І., Єжова О.О., Нечерда В.Б., Тарасова Т.В., Хомич О.Л.]; за заг. ред. канд. пед. наук, ст. наук. співроб. Кириченко В.І. – Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2016. – 244 с.
13. Ярошинська О.О. Середовищний підхід в професійній освіті: теоретичні засади та перспективи впровадження / О.О. Ярошинська // Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н.С. (гол. ред.) та інші]. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2011. – Вип. 4. – Ч. 1. – С. 104–109.

УДК 373.545:371.4

КОНЦЕПЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УРБАНІЗАЦІЇ

Баранюк І.Г., к. пед. н.,
доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

У статті розглядаються проблеми реалізації концепції екологічного виховання Василя Сухомлинського в умовах гуманітарних проблем, котрі зумовлені процесом урбанізації. Розглянуті професійні компетентності вчителя, необхідні йому для успішного здійснення екологічного виховання в сучасних умовах.

Ключові слова: Василь Сухомлинський, виховання природою, екологічне виховання, урбанізація, компетентності вчителя.

В статье рассматриваются проблемы реализации концепции экологического воспитания Василия Сухомлинского в условиях гуманитарных проблем, которые обусловлены процессом урбанизации. Рассматриваются профессиональные компетентности учителя, необходимые ему для успешного осуществления экологического воспитания в современных условиях.

Ключевые слова: Василий Сухомлинский, воспитание природой, экологическое воспитание, урбанизация, компетентности учителя.

Baraniuk I.H. VASYL SUKHOMLYNSKY'S CONCEPTION OF THE ECOLOGICAL UPBRINGING AND ITS IMPLEMENTATION IN THE CONTEXT OF THE PRESENT URBANIZATION

The paper deals with the conception of the ecological upbringing in the artistic legacy of Vasyl Sukhomlynsky in the context of the human problems caused by the urban process. The professional teaching competences those are essential for a teacher for the effective realization the process of the ecological upbringing in the present context.

Key words: Vasyl Sukhomlynsky, upbringing by nature, ecological upbringing, urbanization, teaching competences.

Як і кожне видатне явище, педагогічна спадщина Василя Сухомлинського з плином часу потребує переосмислення, оновленої оптики сприймання. Потреба в такому підході стає особливо актуальною нині, коли педагогічна громадськість готується відзначити 100-літній ювілей видатного педагога.

Саме тому дуже важливо у педагогічній спадщині В. Сухомлинського не тільки виявляти важливі педагогічні концепти, а й зв'язати їх із найбільш проявленими у вітчизняній та світовій педагогічній науці і практиці тенденціями. Вивчення педагогічної спадщини В. Сухомлинського із сучасних позицій переконує нас у тому, що багато думок видатного педагога не лише зберегли свою актуальність до нашого часу, а й звучать цілком інноваційно в контексті сучасних пошуків нових форм навчання і виховання, які розробляються як у вітчизняній, так і в зарубіжній педагогічних системах. Наприклад, однією з ознак фінської шкільної педагогічної системи, котра відзначається гуманістичним ставленням до учня, є її зорієнтованість на виховання любові до природи. Таке спрямування дуже важливе з огляду на те, що екологічне виховання, яке ґрунтується на вихованні любові до природи, набуває дедалі більшої актуальності в сучасній школі.

Вказані тенденції мають багато точок дотику з педагогічними концептами виховання та навчання засобами природи, котрі активно розроблялися В. Сухомлинським. Вони описані в багатьох його працях, у першу чергу, у відомій книзі «Серце віддаю дітям».

Про вплив зовнішнього середовища на процес виховання та розвитку дитини наголошували у своїх працях видатні педагоги Я. Коменський, Дж. Локк, Й. Песталоцці, Ж. Руссо, К. Ушинський. Педагогічний інструментарій виховання природою досліджують Л. Бондар, Г. Бондаренко, С. Бричок, Л. Верзацька, Т. Гладюк. Проте проблемам виховання природою в умовах урбанізації, котрі найтіснішим чином пов'язані з проблемами екологічного виховання, поки що приділяється мало уваги. Це і визначає актуальність нашої статті, головне завдання якої полягає в тому, щоб у світлі проблем, що зумовлені процесами сучасної урбанізації, розглянути концепцію виховання природою у творчій спадщині В. Сухомлинського.

Якщо спробувати визначити сам «механізм» виховного потенціалу природи, то він, за В. Сухомлинським, полягає у тому, що краса «розм'ягшує» душу дитини, робить її чутливішою до слова, прихильнішою до

добра, підвищуючи таким чином ступінь її вихованості. Водночас В. Сухомлинський переконливо показав природу як джерело розумового виховання. Знайомство з природою, щоденне осягнення її великих та малих таємниць, здійснюване під керівництвом педагога, є для дитини чудовою школою розумового розвитку. Усі зазначені складові частини виховного процесу перебувають у режимі взаємодоповнення та взаємосприяння.

Набута здатність сприймати і переживати красу природи, розуміння того, що в природі все взаємопов'язане, сформоване ставлення до неї як до середовища, в якому проходить твоє життя, – все це створює передумови для дієвого екологічного виховання. У творах В. Сухомлинського є багато глибоких думок щодо здійснення такого виховання. Чого лише вартий такий підхід: «Наш педагогічний колектив, – пише Василь Олександрович, – вважає дуже важливим, щоб до родючого чорнозему, по якому дитина ходить і якого може не помічати, дитина з перших кроків свого свідомого життя ставилася, як ставиться підводник до стінок свого підводного човна: він живе доти, поки ці стінки міцні й невразливі» [4, с. 547].

Здається, не потребує особливої аргументації той факт, що учні, наділені такими якостями, є надзвичайно сприйнятливими до екологічних проблем. Вихованці, які розвинули у себе здатність не тільки переживати красу оточуючого світу, а й розуміти, що в ньому все взаємопов'язане, фактично отримують чудову основу для подальшого *екологічного виховання*.

Не тільки педагоги, а й громадськість усього світу накопичила величезний досвід екологічної освіти. І якщо говорити про внесок Василя Олександровича у цей досвід, то суть його полягає, власне, у тому, що розроблена ним система екологічного виховання ґрунтується на органічному поєднанні емоційно-естетичного складника з глибоким розумінням того, що в природі все взаємопов'язане. І цю взаємопов'язаність треба зберігати.

«Є в понятті «природа» і щось значніше: вона єдине ціле. У цьому цілому – своя гармонія і постійність, взаємозв'язки і залежності; вона – джерело нашого буття і сама суть нашого буття, вона єдина і нерозривна з нами, людиною. Кожен із нас – «природа, що стала людиною». Людина доти могутня й непереможна, поки вона вірила законам природи – пізнаним і непізнаним, не нею встановленим. Активно впливати на природу, але при цьому залишатися сином її, бути вінцем її творіння і водночас волода-

рем її сил, по-синівському бережливо ставитися до неї – ось яку позицію нам треба виховувати в учнів у процесі їх взаємодіяння з природою. Інакше кажучи, вивчення природи не має зводитися до того, що маленька людина, в якій відкриваються очі на світ, бачить корінь, стебло, листя і міркує про те, як взаємопов'язані ці частини рослини як єдине ціле. Коли в неї відкриваються на світ очі, вона має побачити й зрозуміти, в чому корінь нашого життя, від чого залежить те, що в нас на столі хліб, масло, м'ясо і молоко, що ми дихаємо свіжим повітрям і в літню спеку купаємося в річці» [3, с. 554–555], – у цих словах В. Сухомлинського природозахисний пафос чудово поєднаний із простою, але надзвичайно переконливою філософією самозбереження.

За В. Сухомлинським, екологічне виховання, продовжуючись у середньому і старшому шкільному віці, дещо видозмінюється за формами педагогічного впливу. Виховання емоційно-естетичного ставлення до природи, так само як і наближення до таємниць світобудови, активно продовжується, але дедалі більшого значення набуває трудове виховання у його «павлиському» варіанті, коли праця на землі позначена добротворенням – садінням дерев, доглядом за ними, очищенням джерел.

Можна легко передбачити, що сучасний учитель, особливо учитель міської школи, задається приблизно такими питаннями: «Чи не застаріло є у наш час концепція В. Сухомлинського про виховання красою природи?» В. Сухомлинський писав про сільську школу 50–60-х рр. ХХ ст. Павлиська школа, на матеріалі якої розроблялася його педагогічна система, стояла в саду. До лісу, до поля, до ставка – рукою подати. У часи Сухомлинського телевізор тільки почав з'являтися у сільських хатах, поява комп'ютера, який нині забирає більшу частину вільного часу в школярів, ще й не передбачалася. Не так давно міське населення України кількісно перевищило сільське. Сучасна дитина живе у щільному і далеко не завжди сприятливому для її морального виховання інформаційному середовищі. З одного боку, сприймаючи інформацію через телебачення, радіо, інтернет, дитина нібито й набагато більше знає про світ за своїх попередників, а з іншого – ця інформація далеко не завжди сприяє здоровому моральному вихованню. Нині дедалі частіше ведуться розмови про нову генерацію дітей – т. зв. «дітей індиго», які вирізняються особливою інтелектуальною проникливістю, розвинутою інтуїцією, але страждають гіперактивністю, яка поєднується з невмінням зосереджуватися. Йдеться переважно

про дітей, що формуються в умовах урбанізації.

Таку проблему передбачав В. Сухомлинський наприкінці 70-х рр. Він не лише описав її перші прояви, а й висловив своє ставлення до неї. «Часто можна чути твердження: нинішні діти дістають значно більше інформації, чим діставали вони, скажімо, три десятиріччя тому. Зміна якості інформації, постійно зростаючий її потік – ось що прийшло у світ сучасного дитинства, і, звичайно, було б нерозумно не враховувати ці обставини, визначаючи подальші шляхи розвитку освіти. Відбулися і відбуваються зміни в характері надходження інформації з навколишнього світу. Дитині тепер не обов'язково іти до джерела думки і слова» [4, с. 538]. І справді, сучасна дитина отримує майже готову, відповідним чином «розфасовану» у придатні для швидкого засвоєння форми інформацію. Момент самостійного здобування інформації у певному розумінні виключається, стає зайвим. «Протягом п'яти хвилин навчальний фільм розповість і покаже, як квіткова крапка перетворюється у квітку, а квітка – у плід; не треба ходити до живої рослини багато днів, немає потреби чекати вдалого збігу обставин для того, щоб на власні очі побачити окремі рідкісні явища» [4, с. 539]. Тут Сухомлинський змодельював один із багатьох способів отримання сучасною дитиною інформації про навколишній світ. У цьому разі йдеться про інформацію корисну, бо дитина пізнала, нехай у скороченому варіанті, процес появи квітки, а потім і плоду. Проте нині є й інші способи пізнання життя, скажімо, такі, як комп'ютерні ігри. Можна порівняти духовний набуток дитини, яка протягом кількох годин разом з учителем здійснила чергову подорож у природу, з інформаційним набутком дитини, яка провела за комп'ютером кілька годин, азартно переживаючи сюжет чергової комп'ютерної гри. В обох випадках діти пізнали щось нове, пережили певні емоції. Не будемо зараз у гіпотетичному режимі аналізувати ці два різних джерела інформації та емоцій. Просто візьмемо до уваги, що В. Сухомлинський сотні разів аналізував вплив природи на духовний та розумовий розвиток дитини.

Василь Олександрович запитує: добре це чи погано, коли дитина живе у потоці постійно зростаючої, «готової до вжитку» інформації про навколишній світ. Його відповідь амбівалентна: «І добре, і погано». «Технічні засоби створюють прекрасні можливості для швидкого пізнання речей і явищ, ніби наближають світ до дитини. Але вони водночас і віддаляють світ при-

роди, коли безпосереднє спілкування з нею замінюється «скороченим» «умовним» баченням зображення окремих явищ. Природа незмірно багатша й цікавіша від будь-якої скороченої інформації про неї» [4, с. 539]. А далі висновок великого педагога і мислителя звучить як вердикт: «Живі явища, живе споглядання, активне спілкування з природою не можна замінити ніякою інформацією, яку несуть технічні засоби» [4, с. 539].

Сухомлинський блискуче довів, що природа одночасно є джерелом краси, радості, здорової моралі, знань, здоров'я, тобто є джерелом найважливіших для людини життєвих цінностей. І що ж буде, якщо це джерело зміліє? Ось чому він попереджує: «Природа – колиска дитячої думки і треба прагнути, щоб кожна дитина пройшла школу дитячого мислення. Дорого, дуже дорого доводиться розплачуватися за забуття цієї істини. Неуважність, невміння зосередитися, нездатність самостійно працювати, безпорадність у розв'язанні розумових завдань – ці серйозні недоліки розумової праці учнів саме і є причиною того, що колиска думки залишилася незайманою в дитинстві» [4, с. 539]. Сухомлинський, пишучи про «неуважність, невміння зосередитися» дітей, які не пройшли школу природи як школу «дитинства думки», говорить про одну з основних проблем урбанізованого нового покоління, яка формулюється як діагноз – дефіцит сконцентрованої уваги.

Сучасна педагогічна наука ще не виписала більш-менш повний портрет урбанізованої дитини, позбавленої спілкування з природою. Створення такого портрета є одним з найактуальніших завдань. Проте вже нині треба шукати відповіді на запитання, як не втратити в умовах урбанізації те могутнє і нічим не заміниме джерело виховання, яким є природа.

Урбанізація – процес об'єктивний, незалежний від нас, його не уникнути. М.К. Реріх, уся творчість якого була гімном природі, її величності та красі, був глибоко переконаний в якомусь винятково благотворному її впливі на людину. «Завжди особливо багато чекаєш і при тім рідко в цьому помиляєшся, коли зустрічаєшся з людиною, яка в юності багато спілкувалася з природою, з людиною, яка так би мовити вийшла з природи <...>. Люди, – продовжує Реріх, – що вийшли з природи, якимось інстинктивно чистіше, і при цьому вже не знаю, чи нашіптє це мені завжди доцільна природа, чи тому здоровіші духовно, але вони зазвичай краще розподіляють свої сили <...>».

«Киньте все, їдьте в природу», – кажуть людині, яка втратила рівновагу, фізичну чи

моральну; але від одної її тілесної присутності в природі толку буде мало, і хороший результат буде лише, якщо йому вдасться злитися з природою духовно, ввібрати духовну красу її, тільки тоді природа дасть прохачу сили та здорову, спокійну енергію» [1, с. 79–71]. Але, творячи такий величавий гімн природі, її ошляхетнюючому впливу на людину, М. Реріх переконаний, що в урбанізації теж є своя краса: «Не можна, – твердить він, – виключати краси з життя поза природою. Хай міста товпляться один на одного, нехай вони закутуються покривалом дротяної павутини, нехай на різних глибинах шугають змії поїздів і до неба вавилонськими баштами піднімаються стоперхові будинки. Місто, що вирросло з природи, загрожує тепер природі; місто, створене людиною, владарює над людиною. Місто у його теперішньому розвитку вже сама протилежність природі; нехай же воно і живе красою прямо протилежною, без всяких узагальнюючих спроб узгодити неузгоджуване. У міських нагромадженнях, у новітніх лініях архітектури, в стрункості машин, у жерлах плавильних печей, у клубах диму, нарешті, в прийомах наукового оздоровлення цих, по-суті, чинників отравлення – теж свого роду поезія, але зовсім не поезія природи».

І нічого жахливого немає в контрасті краси міської і краси природи. Як красиві контрастні тони зовсім не вбивають одне одного, а дають сильний акорд, так само краса міста і природи в своїй протилежності йдуть рука в руку і, загострюючи взаємні враження, дають сильну терцію, третьою нотою якої звучить краса «незвіданого» [1, с. 72].

У цих словах, що були написані М. Реріхом у 1901 р., коли за теперішніми мірками процес урбанізації перебував ще у початковій стадії, є глибокий сенс для нас, сьогоднішніх. Людиною твориться нова ноосфера, де в ідеалі мають співіснувати два різних середовища, два різних, суттєво протилежних світи – світ міста і світ природи. У природи є своя споконвічна краса, яку треба і зберігати, і водночас підніматися до неї. Місто треба доглядати і вибудовувати за законами краси. Поети створили немало щемких освідчень у любові до природи. Але ж вони і містам не раз освідчувалися, навіть незважаючи на те, що наші міста далеко не завжди розбудовувалися за законами краси, забудовувалися в радянські часи житловими масивами, що складалися з однотипних, архітектурно невеличких багатоповерхівок; у часи незалежності з'явилися інші аномалії, головними з яких є стихійність забудов, відсутність містобудівних концепцій.

Наше суспільство має настійно виробляти в собі прагнення влаштувати міста – свої середовища проживання – за законами краси.

Не можна позбавляти міську дитину спілкування з природою. Звичайно, спосіб спілкування вже має бути іншим, так само як іншою має бути як педагогічна політика, так і педагогічна технологія виховання природою. Японці, наприклад, добиваються, щоб усі учні молодших класів побачили найкрасивіші куточки своєї країни, для чого організують для них спеціальні екскурсії. Це і є тим, що можна назвати педагогічною політикою. Організація скаутського руху з його ідеєю наближення до природи – це теж педагогічна політика, яка має перетворитися на чинник духовного розвитку.

Отже, в умовах, коли міська дитина перебуває на природі епізодично, педагогічні технології виховання красою природи мають бути інтенсифіковані. Для сучасного вчителя є лише один шлях оволодіння професійними прийомами інтенсифікованого виховання природою – ґрунтовно засвоїти відповідні методичні принципи, що їх виробив В. Сухомлинський. Чому ці шляхи, методи, прийоми виховання природою ми називаємо інтенсивними? Тому що вони вироблені видатним педагогом, який глибше за будь-кого зі своїх попередників і сучасників розробив саму технологію виховання природою.

Усе вищесказане підводить нас до висновку, що виховання природою, здійснюване за Сухомлинським, потребує від учителя високого професіоналізму, складові елементи якого, на нашу думку, треба визначити у двох напрямках. Перший напрям має системотворчий, засадничий характер, і його можна сформулювати як здатність педагога відчувати красу природи, захоплюватися нею, розуміючи при цьому її виховний потенціал.

О.Я. Савченко в посібнику «Виховний потенціал початкової освіти» наводить одне з оповідань «художньої педагогіки» Сухомлинського, яке добре ілюструє щойно висловлену думку:

«Старий учитель Іван Пилипович сьогодні зустрічає десяте покоління своїх вихованців. Доведе оцих малюків до четвертого класу і сповниться сорок років його роботи в школі.

Ласкаві, привітні очі вчителя дивляться в чорні, сірі, блакитні очі своїх вихованців.

– Діти, ви не бачили, як задовго до світанку сходить ранкова зоря? – запитав Іван Пилипович, і його лагідна усмішка викикала таку ж теплу усмішку в малят.

– Ні, не бачили, – відповіли діти.

– А не бачили ви, як соловейко п'є росу?

– Ні, не бачили...

– А як джміль чистить крильця, перед тим як злетіти з квітки, в якій він спав уночі?

– Не бачили...

– А чи бачили ви, як весела комашка-сонечко в теплий зимовий день виглядає спросоння з-під кори, чи не настала весна?

– Не бачили...

– Які ж ви щасливі діти... – сказав Іван Пилипович. – Щасливі, бо побачите багато прекрасного. Я поведу вас на берег ставка, і ви побачите, як сходить ранкова зоря, ми сядемо в кущах, затамуємо подих і побачимо, як соловейко, прокинувшись, п'є краплинку роси. Прийдемо до сходу сонця до великої гарбузової квітки й прослідкуємо за джмелем, що, переночувавши в квітці, прокинувся й чистить крильця. Підійдемо напровесні до нагрітого сонцем стовбура й побачимо, як сонечко з-під кори виглядає й зачудовано дивиться на сніг. Що ж це воно таке – жарко вже спати в ліжку, а надвірні сніг лежить... Ви щасливі, діти, бо все це побачите» [2, с. 157–158].

Сухомлинський створює ідеальний образ учителя, в якому домінуючою рисою є захоплене ставлення до природи, здатність розуміти її внутрішнє життя, яке відкривається йому як людині особливо спостережливій і знаючій. У такому наближенні до природи, у зачаруванні її красою і високою внутрішньою самоорганізованістю старий учитель вбачав одне з джерел людського життя.

Головний секрет дієвості зазначеного системотворчого фактора, що формує систему педагогічних прийомів виховання природою, криється в його енергетичності, джерела якої, власне, у захопленому ставленні до навколишнього дивосвіту.

Друга складова частина професіоналізму, яка є похідною від першої, полягає в оволодінні системою педагогічних прийомів виховання природою. Така система прийомів, розроблена Сухомлинським, потребує серйозного вивчення, з нею необхідно знайомити майбутніх педагогів, вона має бути складовою частиною програм перепідготовки вчителів.

Як відомо, результат з'являється тоді, коли він досягається системними засобами. Системний підхід, здійснений Сухомлинським, виявляється уже в тому, що виховання природою однаковою мірою стосується кожного з напрямків – розумового, морального, естетичного, фізичного, екологічного. І треба бачити, що між цими напрямками існують взаємозумовлюючі зв'язки, які – і це важливо підкреслити! – є

водночас взаємостимулюючими. Для прикладу: засоби, які спрямовані на естетичне виховання, тобто виховання красою природи, збуджуючи емоційно-естетичну сферу дитини, роблять процес пізнання радісним («уроки радості пізнання»).

Професіоналізм учителя молодших класів у володінні засобами виховання природою якраз і полягає в наявності двох щойно зазначених складових частин. Окрім того, необхідно знати, що як результативність, так й істинність кожної педагогічної системи визначається ступенем її цілісності, яку треба розуміти як ступінь системної організованості. У В. Сухомлинського система

виховання природою є вищою мірою цілісною, а значить, істинною.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рерих Н.К. Человек и природа / Н.К. Рерих. – М. : Международный университет Рерихов, 1994. – С. 70–71.
2. Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової освіти / О.Я. Савченко. – К. : Фонд «Добро», 2007. – 204 с.
3. Сухомлинський В.О. Природа, праця, світогляд // Сухомлинський В.О. Вибрані твори: у 5 т. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 5. – С. 551–562.
4. Сухомлинський В.О. Школа і природа // Сухомлинський В.О. Вибрані твори: у 5 т. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 5. – С. 536–551.

УДК 37:179.9:373.2

ВИХОВАННЯ ДОБРОЗИЧЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО ОДНОЛІТКІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Доманюк О.М., аспірант,
асистент кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти
*Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка*

У статті здійснена спроба на основі теоретичного аналізу наукових праць розкрити деякі психолого-педагогічні аспекти доброзичливого ставлення молдої особистості до однолітків. У контексті досліджуваної проблеми висвітлено поняття «ставлення» та «доброзичливість». Здійснений теоретичний аналіз змісту означених понять дав підставу визначити доброзичливе ставлення дітей 5–6 років до однолітків як емоційно-позитивне ставлення до ровесників, що виявляється в задоволенні від взаємодії з ними, розумінні й прийнятті їхньої індивідуальності, вмінні цінувати, турбуватися про їхні потреби й інтереси, підтриманні з ними дружніх взаємин у різноманітних видах діяльності (спілкуванні, грі, праці, навчанні).

Ключові слова: *самоствавлення, ставлення, доброзичливість, доброзичливе ставлення, молода особистість, дошкільне дитинство, однолітки.*

В статье предпринята попытка на основе теоретического анализа научных трудов раскрыть психолого-педагогические аспекты доброжелательного отношения растущей личности к сверстникам. В контексте исследуемой проблемы освещены понятия «отношение» и «доброжелательность». Теоретический анализ содержания указанных понятий дал основание определить доброжелательное отношение детей 5–6 лет к сверстникам как эмоционально-положительное отношение к ровесникам, проявляющееся в удовлетворении от взаимодействия с ними, понимании и принятии их индивидуальности, умения ценить, заботиться об их потребностях и интересах, поддержании с ними дружеских отношений в разных видах деятельности (общении, игре, труде, учебе).

Ключевые слова: *самоотношение, отношение, доброжелательность, доброжелательное отношение, растущая личность, дошкольное детство, сверстники.*

Domaniuk O.M. EDUCATION OF A BENEVOLENT ATTITUDE TO COEVALS IN CHILDREN OF THE ELDER PRESCHOOL AGE AS A PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEM

The article attempts to reveal the psychological and pedagogical aspects of the benevolent attitude of the growing personality to coevals on the basis of theoretical analysis of scientific works. The concepts of “attitude” and “benevolence” are highlighted in the context of the researched problem. The performed theoretical analysis of the content on the specified concepts gave a reason to determine the benevolent attitude of the 5–6 years old children as an emotional and positive attitude towards coevals, manifested in satisfaction from interaction with them, understanding and acceptance of their individuality, ability to appreciate, worry about their needs and interests, support friendly relations with them in various kinds of activities (in communication, game, labour, study).

Key words: *self-attitude, attitude, benevolence, benevolent attitude, growing personality, preschool childhood, coevals.*